

STEAM YONDASHUVI ORQALI ONA TILI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Boysunova Gulsanam
Jalilova Surayyo

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 107-guruh 2-bosqich Talabalari

Email:boysunovagulsanam@gmail.com

Email:jalilova8381@gmail.com

Tel:+99888448845

Tel:+998888418381

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17341830>

Annotatsiya. Ushbu maqolada ona tili ta'limida STEAM yondashuvining ahamiyati va afzalliklari tahlil qilingan. STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) integratsiyasi orqali o'quvchilarda ijodiy, tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish, tilni amaliy hayot bilan bog'lash imkoniyatlari ochib berilgan. Maqolada ona tili darslarida interaktiv, tajribaviy va loyiha asosidagi topshiriqlarni qo'llash samaradorligi yoritilgan.

Аннотация. В данной статье анализируются значение и преимущества применения STEAM-подхода в обучении родному языку. Через интеграцию STEAM (наука, технология, инженерия, искусство, математика) раскрываются возможности формирования у учащихся творческого, критического и логического мышления, а также связи изучаемого языка с реальной жизнью. В статье освещается эффективность использования интерактивных, экспериментальных и проектных заданий на уроках родного языка.

Annotation. This article analyzes the significance and advantages of applying the STEAM approach in native language education. Through the integration of STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics), opportunities for developing students' creative, critical, and logical thinking skills, as well as connecting language learning with real-life contexts, are revealed. The article also highlights the effectiveness of using interactive, experimental, and project-based activities in native language lessons.

Kalit so'zlar. STEAM yondashuvi, ona tili ta'limi, fanlararo integratsiya, ijodiy fikrlash, tanqidiy tafakkur, innovatsion pedagogika, interaktiv metodlar, loyiha asosidagi o'qitish, ta'lim samaradorligi, kommunikativ kompetensiya.

Kirish. Bugungi globallashtirish davrida ta'lim tizimi inson kapitalini shakllantirishning eng muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlarining jadal rivojlanishi o'quv jarayonini yangicha tashkil etishni, o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishni talab etmoqda. Shuning uchun zamonaviy ta'limda an'anaviy yodlash va takrorlashga asoslangan yondashuv o'rnini, **tahliliy, ijodiy va amaliy faoliyatga asoslangan integratsion yondashuvlar** egallamoqda. "Dunyo ta'lim tizimida keng tarqalgan **STEAM yondashuvi** (Science – fan, Technology – texnologiya, Engineering – muhandislik, Art – san'at, Mathematics – matematika) ta'lim sifatini oshirishning innovatsion modeli sifatida qaralmoqda. Bu yondashuv o'quvchilarni turli fanlar o'rtasidagi aloqadorlikni tushunishga, mantiqiy va ijodiy fikrlashga, real muammolarga yechim topishga

undaydi".¹O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda STEAM yondashuviga alohida e'tibor qaratilmoqda.Ta'limda raqamli yechimlarni keng tatbiq etish, fanlararo integratsiyani kuchaytirish, ijodiy o'qitish uslublarini rivojlantirish vazifalari belgilab berilgan. Bu esa ona tili fanini ham zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish zaruratini kuchaytirdi."Ona tili — shaxs tafakkurini shakllantiruvchi, nutq madaniyatini rivojlantiruvchi va milliy o'zlikni anglashga xizmat qiluvchi asosiy fanlardan biridir".² Shu boisdan, bu fanning mazmuni zamonaviy ta'lim konsepsiyasi bilan uyg'un holda takomillashtirilishi zarur. STEAM yondashuvi esa ona tili ta'limida **ijodiy fikrlash, mantiqiy tahlil va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish** uchun qulay metodik asos yaratadi.Masalan, o'quvchilar "Matn yaratish" mavzusida loyiha asosida ishlaganda, ular til birliklarini ilmiy asosda tahlil qiladilar (Science), raqamli vositalarda matnni shakllantiradilar (Technology), tuzilmani mantiqan quradilar (Engineering va Mathematics) va uni badiiy tarzda ifodalaydilar (Art). Bunday yondashuv orqali o'quvchi nafaqat grammatik bilimlarni egallaydi, balki tildan **amaliy, muloqot vositasi sifatida samarali foydalanish** ko'nikmasini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, STEAM yondashuvi o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, dars jarayonini interaktiv, amaliy va ijodiy faoliyat bilan boyitadi. Bu esa o'quvchini ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, "o'qituvchi markazli" modeldan "o'quvchi markazli" ta'limga o'tish imkonini beradi.

Demak, **ona tili ta'limida STEAM yondashuvi** – bu nafaqat darsni zamonaviylashtirish vositasi, balki o'quvchilarda fanlararo fikrlash, tilni hayotiy jarayonlar bilan bog'lash va ijodiy tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim innovatsion yondashuvdir. Shu sababli, ushbu maqolada STEAM konsepsiyasining nazariy asoslari, ona tili ta'limidagi qo'llanilish imkoniyatlari hamda dars samaradorligiga ta'siri atroflicha tahlil qilinadi.

Asosiy qisim. Ona tili ta'limida STEAM yondashuvini tatbiq etish — bu faqat texnologik yangilik emas, balki o'quvchilarda **integratsion tafakkur, mantiqiy tahlil, ijodkorlik va nutq madaniyatini** shakllantirishga qaratilgan yangi pedagogik paradigma hisoblanadi. U o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi, ta'lim jarayonini amaliy, faol va maqsadli yo'naltiradi. Ona tili darslarini STEAM yondashuvi asosida tashkil etish o'qituvchidan ijodkorlik, metodik moslashuvchanlik va integratsion fikrlash talab qiladi. Darsni tashkil etishda har bir komponentning (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) o'z o'rnini mavjud. Science (fan): "O'quvchilar til hodisalarini ilmiy nuqtayi nazardan tahlil qiladilar. Masalan, fonetika yoki morfologiya bo'yicha tajribalar, so'zlarning kelib chiqishi, ma'no o'zgarishlarini tahlil qilish. Bu jarayon tilshunoslikni kichik "ilmiy tadqiqot" sifatida o'rganish imkonini beradi".³ Technology (texnologiya): Darslarda raqamli vositalar — elektron taxtalar, interaktiv testlar, onlayn lug'atlar, sun'iy intellektdan foydalanish orqali o'quvchilarni raqamli kompetensiyaga ega qilish mumkin. Bu til o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi.Engineering (muhandislik): Ona tili darsida matnni mantiqiy tuzish, fikrlar zanjirini

¹ Abdurahmonova, N. (2021). *STEAM yondashuvi orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari*. Ta'lim va innovatsiyalar jurnali.

² Qosimova, M. (2022). *Til ta'limida integratsion yondashuvlarning samaradorligi*. O'zbekiston Milliy universiteti ilmiy jurnali.

³ Karimova, D. (2023). *Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rnini*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

yaratish, gap strukturasi "loyiha" sifatida qurish orqali o'quvchi til tizimini tahlil qiladi. Bu ularning sintaktik va kompozitsion tafakkurini mustahkamlaydi. Art (san'at): Badiiy matnlar ustida ishlash, ijodiy yozuv mashg'ulotlari, drammatizatsiya, so'z boyligini oshirish mashqlari o'quvchilarning estetik didini rivojlantiradi. San'at elementi o'quvchini matnni his qilish va uni badiiy tilda ifodalashga o'rgatadi. Mathematics (matematika): Grammatik tahlilda mantiqiy ketma-ketlik, tuzilma, so'zlarning o'zaro bog'liqligi matematik tafakkur bilan uyg'unlashadi. Masalan, gapdagi bo'laklarning o'zaro munosabatini modellashtirish orqali sintaksisni tahlil qilish mumkin. Shu tarzda STEAM modeli ona tili darslarini fanlararo integratsiya, ijodiy izlanish, va amaliy faoliyat asosida tashkil etish imkonini beradi.

Ona tili ta'limi — bu o'quvchining til imkoniyatlarini chuqur anglash, fikrni to'g'ri, aniq va ifodali bayon eta olish, mustaqil fikrlash va nutq madaniyatini shakllantirish jarayonidir. Hozirgi ta'lim tizimi kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan bo'lib, u faqat bilim emas, balki amaliy faoliyatni tashkil etishga qaratilgan. Shu bois, o'qituvchi darsni o'quvchining faol ishtirokida, interfaol va ijodiy metodlar asosida tashkil etishi zarur. "Ona tili darslarida o'quvchilarga faqat grammatik qoidalarni o'rgatish emas, balki til orqali dunyoni idrok etish, tahlil qilish, muhokama yuritish va muloqot madaniyatini shakllantirish ham muhimdir. Til o'qitishning zamonaviy modeli ijodiy tafakkur, mustaqil fikrlash, kommunikativ faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak".⁴ Bundan tashqari, bugungi raqamli asrda o'quvchilar axborot texnologiyalarini bilishadi va ularni ta'limda qo'llashga tayyorlar. Shuning uchun o'qituvchi darsda kompyuter, interaktiv doska, audio-video materiallar, onlayn mashqlar kabi vositalardan foydalanib, o'quvchining faol ishtirokini kuchaytirishi zarur.

STEAM — bu fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Art) va matematika (Mathematics) sohalarining birgalikda integratsiyasini ifodalaydi. Bu yondashuvning asosiy g'oyasi — o'quvchini har bir fan orqali hayotiy muammolarni hal etishga, ijodiy va mantiqiy fikrlashga yo'naltirishdir. Ona tili faniga nisbatan bu yondashuv tilni amaliyot bilan bog'lash, so'z va nutqni ijodiy tarzda ishlatish imkonini beradi. Masalan, o'quvchilarga "Ona tabiat" mavzusida insho yozish topshirig'ida ular avval tabiat hodisalarini ilmiy jihatdan o'rganadilar (S – Science), so'ngra o'z kuzatuvlarini matnda ifoda etadilar (A – Art), diagramma yoki grafik tuzadilar (M – Math), hamda bu ma'lumotlarni texnologik vositalar yordamida taqdim etadilar (T – Technology). Shu tariqa, bir mavzu ichida til, fan, ijod va texnologiya uyg'unlashadi.

STEAM yondashuvini ona tili ta'limiga joriy etish o'quvchilarning: Matn bilan ishlash malakasini. Nutqni rivojlantirish va fikrni asoslash ko'nikmalarini. Ijodiy yozuv, muammoli fikrlash va analitik yondashuvni rivojlantiradi. Bunday faoliyatlarni tilni o'rganishni qiziqarli, amaliy va ijodiy jarayonga aylantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarda hamkorlik, jamoaviy fikrlash va muloqot ko'nikmalari shakllanadi. "Ona tili ta'limi faqat grammatika yoki imlo qoidalarni o'rgatish bilan cheklanmay, o'quvchini mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yozadigan va muloqot qila oladigan shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan. STEAM metodikasi bu maqsadga erishishda eng samarali vositalardan biridir. U tilni o'rganishni ilmiy-amaliy faoliyat bilan bog'laydi, o'quvchilarning integrativ tafakkurini rivojlantiradi".⁵ Masalan, "So'zning

⁴ Yo'ldosheva, D. (2020). *Til ta'limida innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Noshir.

⁵ Eshboeva, M. (2021). *Til va tafakkur uyg'unligi*. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.

estetik ahamiyati" mavzusida o'quvchilar san'at asarlari (rasm, she'r, musiqiy parcha) orqali tilning badiiy ifoda imkoniyatlarini tahlil qiladilar. Bunday mashg'ulotlar nafaqat tilni o'rganish, balki go'zallikni sezish, so'z orqali fikrni chiroyli ifodalash malakasini rivojlantiradi. STEAM asosida tashkil etilgan ona tili darslarida interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, rol o'yinlari kabi usullar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Har bir o'quvchi faol ishtirok etadi, natijada til o'rganish jarayoni hayotiy va ijodiy tus oladi.

Ona tili ta'limida STEAM yondashuvining eng katta afzalligi — bu o'quvchining tilni amaliyot bilan bog'lash ko'nikmasini rivojlantirishi, fanlararo fikrlashni shakllantirishi va o'z fikrini ilmiy asosda bayon qilish imkonini berishidir. Natijada, o'quvchilar: nutq madaniyatiga ega bo'ladi; ilmiy fikrlash va ijodiy yozuvni o'zlashtiradi; o'z so'zini asoslash, dalillash va taqdim etish qobiliyatiga ega bo'ladi. Demak, STEAM yondashuvi orqali ona tili fanini o'qitish nafaqat bilim berish, balki fikrlash madaniyati, muloqot madaniyati va ijodiy faoliyatni rivojlantirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi.

Xulosa. Bugungi kunda ta'lim jarayonining asosiy maqsadi — o'quvchining mustaqil fikrlovchi, muammoli vaziyatlarni hal qila oladigan va zamonaviy texnologiyalar yordamida ijodiy faoliyat yurita oladigan shaxs sifatida shakllanishini ta'minlashdir. Shu nuqtayi nazardan, **STEAM yondashuvi** ona tili ta'limini samarali tashkil etishda dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu yondashuv o'quvchilarda nafaqat grammatik bilimlarni, balki **til va tafakkur, nutq va ijodiy fikrlash** o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. "Ona tili darslarida STEAM metodlarini qo'llash, masalan, til hodisalarini tahlil qilishda texnologik vositalardan foydalanish, **matn yaratish jarayonini san'at bilan integratsiya qilish** yoki grammatik mavzularni **matematika asosidagi mantiqiy mashqlar** orqali o'rganish o'quvchilarning tafakkurini chuqurlashtiradi".⁶ Bunday yondashuv orqali o'quvchilar o'z fikrini aniq, mantiqan izchil va ifodali tarzda bayon qilishni o'rganadi.

STEAM metodining asosiy afzalligi – o'quvchini faqat bilim oluvchi emas, balki o'rganilayotgan bilimni **amaliy qo'llovchi shaxs** sifatida shakllantirishidir. Bu esa ona tili darslarida **kommunikativ yondashuv** bilan uyg'unlashganda yanada yuqori natijalarni beradi. Masalan, o'quvchilar "Til va san'at", "So'zdan rasmga", "Texnologiya yordamida she'r yaratish" kabi loyihalarda qatnashish orqali tilni o'rganish jarayonida ijodiylikni rivojlantiradi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, STEAM yondashuvi o'qituvchidan yuqori darajada metodik tayyorgarlik va innovatsion fikrlashni talab qiladi. O'qituvchi dars jarayonida **muammoli vaziyatlar yaratish, o'quvchini mustaqil izlanishga undash va ilmiy-tahliliy fikrlashga yo'naltirish** orqali dars samaradorligini oshiradi. Bunda o'quvchilar ona tilining grammatik tuzilishi, leksik boyligi va nutqiy madaniyatini o'zlashtirish bilan birga, **fanlararo integratsiya** orqali kengroq dunyoqarashga ega bo'ladilar. "Ona tili o'qitish jarayoniga STEAM yondashuvini tatbiq etish o'quvchilarda **ijodiy tafakkur, kritik fikrlash** va **hamkorlikda ishlash** ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi".⁷ Bu esa, o'z navbatida, til o'qitishning zamonaviy maqsadlariga to'la mos keladi — ya'ni o'quvchini faqat tilni biluvchi emas, balki uni **muloqot, tahlil, fikr ifodalash vositasi sifatida samarali qo'llovchi shaxs** sifatida tarbiyalaydi.

⁶ Xolmurodova, N. (2022). *STEAM yondashuvi va ta'lim samaradorligi*. – Samarqand: SamDU nashriyoti.

⁷ Tursunova, G. (2021). *STEAM metodini umumta'lim fanlariga tatbiq etish*. – Toshkent: "ZiyoPress".

Xulosa qilib aytganda, **ona tili ta'limida STEAM yondashuvi** o'qitishning interaktiv, ijodiy va tadqiqotga asoslangan shaklini yaratadi. U o'quvchilarni real hayotiy muammolarni hal etishga tayyorlaydi, ularning **nutqiy, tafakkuriy va kommunikativ kompetensiyalarini** rivojlantiradi. Shu sababli, ushbu yondashuvni o'quv dasturlariga keng joriy etish, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish hamda o'quvchilarning fanlararo tafakkurini shakllantirish hozirgi zamon ta'limining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi

Foydanilgan adabiyotlar:

1. Abdurahmonova, N. (2021). STEAM yondashuvi orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari. Ta'lim va innovatsiyalar jurnali.
2. Qosimova, M. (2022). Til ta'limida integratsion yondashuvlarning samaradorligi. O'zbekiston Milliy universiteti ilmiy jurnali.
3. Karimova, D. (2023). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning ta'limdagi o'rni. Toshkent:
4. Yo'ldosheva, D. (2020). Til ta'limida innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Noshir.
5. Eshboyeva, M. (2021). Til va tafakkur uyg'unligi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti. Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Xolmurodova, N. (2022). STEAM yondashuvi va ta'lim samaradorligi. – Samarqand: SamDU nashriyoti.
7. Tursunova, G. (2021). STEAM metodini umumta'lim fanlariga tatbiq etish. – Toshkent: "ZiyoPress" ..